

Випуск 4 (15). С. 372-377. URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/15_2018/63.pdf.

3. Пігуль Н., Люта О., Бойко А. Фінансове забезпечення соціальної сфери в Україні. *Вісник Національного банку України*. 2015. №1. С. 30-35.

4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget>.

5. Урядовий портал. Соціальна сфера – реформи в дії. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/socialna-sfera-reformi-v-diyi>.

6. Геєць В. Інноваційна Україна – 2020: основні положення національної доповіді. Стенограма наукової доповіді на засіданні Президії НАН України 13 травня 2015 року. *Вісник НАН України*. 2015. №7. С. 18-22.

*Жукова О.А., старший викладач кафедри бізнесу і права,
Вінницький інститут Університету «Україна»
Михайлюк В.В., здобувач 4-го року підготовки,
спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»,
Вінницький інститут Університету «Україна»*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

THEORETICAL ASPECTS OF FINANCIAL SUPPORT OF MUNICIPAL ENTERPRISES

Анотація. У статті розглянуто особливості бюджетного фінансування комунального підприємства, визначено порядок та характер надання бюджетної підтримки комунальним підприємствам в Україні та запропоновано основні напрями вдосконалення бюджетного фінансування на основі покращення нормативно-правової бази надання бюджетного фінансування для покращення як оперативного, так і стратегічного планування комунальних підприємств.

Ключові слова: цільове фінансування, капітальні інвестиції, комунальне унітарне підприємство, власний капітал.

Abstract. The article considers the peculiarities of budget financing of utilities, determines the procedure and nature of providing budget support to utilities in Ukraine and proposes the main directions of improving budget financing based on improving the regulatory framework for budget financing to improve both operational and strategic planning of utilities.

Key words: target financing, capital investments, communal unitary enterprise, own capital.

Постановка проблеми. Фізичне та моральне старіння житлового фонду з кожним роком вимагає значних капітальних вкладень. Постійне недофінансування та відсутність дієвого механізму залучення коштів співвласників до заходів з ремонту житлового фонду, його реконструкції і модернізації призвело до погіршення технічного стану будинків. Крім того, більшість житлових будинків потребує проведення заходів з енергозбереження, так як вони були побудовані в період, коли необґрунтовано низькі ціни на енергоносії поєднувалися з вимогами щодо виконання будівельних робіт, зменшення вартості, скорочення матеріалоемності і трудоємкості будівництва, тому такі будинки на сьогодні не відповідають сучасним вимогам енергозбереження, комфорту. Забезпечення сталого розвитку для задоволення потреб населення і господарського комплексу в житлово-комунальних послугах відповідно до встановлених нормативів і національних стандартів потребує формування нових організаційно-правових форм, зміни економічних відносин, удосконалення законодавчої та нормативної бази, технічне переоснащення та модернізація у житлово-комунальному господарстві України. Розв'язання зазначених проблем та досягнення економічно значимих результатів зумовлює поглибленого вивчення та наукового обґрунтування форм та методів фінансового забезпечення підприємств комунального господарства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різним аспектам та питаннями фінансового забезпечення діяльності підприємств комунальної форми власності присвячено багато наукових праць як вітчизняних, так і зарубіжних фахівців, а саме: С. Білої, М. Косматенко, О. Русанова, Г. Солодухіна, М. Глух, Т. Качали, О. Молчанової, О. Нагорної, У. Письменної, В. Полуянової та ін..

Мета статті полягає у визначенні сутності та джерел формування фінансового забезпечення підприємств комунального господарства в умовах реформування галузі.

Виклад основного матеріалу. Кризові явища в суспільстві та залишковий принцип фінансування галузі призвели до подальшого суттєвого загострення її проблем. Ситуація в житлово-комунальному господарстві продовжує ускладнюватися, відсутні позитивні зміни у становленні ринкових засад господарювання, розвитку конкуренції. Нестача власних та бюджетних фінансових ресурсів, відсутність дієвого механізму залучення позабюджетних коштів не сприяють вирішенню завдань з технічного переоснащення житлово-комунальних підприємств та розвитку комунальної інфраструктури.

Житлово-комунальне господарство – це одна з найважливіших галузей господарського комплексу міста, що забезпечує його життєдіяльність.

Чинне законодавство України визнає право комунальної власності, об'єкти та суб'єкти цього права, їх права, а також регламентує основні фінансові моменти функціонування об'єктів і суб'єктів права власності. Підприємства, що належать до комунальної власності, стали невід'ємною складовою економічної системи держави.

Більшість об'єктів комунальної власності є неприбутковими підприємствами і утримуються за рахунок коштів місцевих бюджетів. Окрім передбачених

законодавством податків та обов'язкових платежів, ніяких інших доходів підприємства комунальної власності, як правило, місцевим бюджетам не приносять.

Фінансові ресурси комунальних підприємств є невід'ємною частиною фінансової системи регіону і мають складну систему зв'язків із фінансовими ресурсами місцевих органів влади. Так, створення нових комунальних підприємств, їхнє інвестування й пільгове кредитування, покриття запланованих збитків тощо фінансується за рахунок місцевих бюджетів та місцевих позабюджетних цільових фондів. З іншого боку, за рахунок фінансових ресурсів комунальних підприємств формується певна частка дохідної частини фінансових ресурсів місцевих органів влади.

Фінансове забезпечення ЖКГ має свої особливості та складові елементи, що формують певну систему. Система фінансового забезпечення підприємств ЖКГ формується сукупністю взаємопов'язаних елементів, які відображають основи (умови) цілеспрямованої діяльності з метою досягнення позитивного результату (ефекту). Отже, елементами системи фінансового забезпечення ЖКГ є: об'єкт, завдання, принципи, форми, джерела, учасники, інструменти, функції[2].

Таким чином, джерелами фінансування діяльності та розвитку комунальних підприємств є:

- кошти міського бюджету;
- кошти державного бюджету України;
- кошти обласного бюджету;
- кошти підприємств житлово-комунального господарства міста відповідно до програм їх розвитку;
- гранти, кредити банків, благодійні внески;
- кошти фізичних і юридичних осіб;
- інвестиції, що залучаються шляхом приватизації підприємств житлово-комунального господарства, передачі об'єктів галузі в управління, оренду, концесію;
- інші джерела.

Поняття цільового фінансування розглядається у Бюджетному кодексі [1], економічній енциклопедичній літературі та в спеціалізованих довідниках і зводиться до розуміння даного терміна як «засобів, призначених для фінансування цільових заходів» [3], спрямованих із бюджетів усіх рівнів, позабюджетних фондів, за рахунок внесків фізичних і юридичних осіб та інших джерел.

Бюджетна політика держави організована таким чином, що саме державні й комунальні підприємства є основними одержувачами цільового фінансування. Джерелами цільового фінансування комунальних підприємств виступають державний та місцевий бюджети, спеціальний фонд розвитку міст, а також цільові внески інших юридичних осіб. Розпорядником бюджетних коштів є місцеві державні адміністрації, виконавчі органи та апарати місцевих рад, управління, відділи та інші самостійні структурні підрозділи місцевих державних адміністрацій, виконавчих органів місцевих рад в особі їх керівників[1]. Використання коштів цільового фінансування

чітко обумовлене його призначенням, що визначається давальником; у випадку із комунальними унітарними підприємствами – уповноважений орган місцевого самоврядування, який, обмежуючи сферу застосування наданих ресурсів, фактично продовжує своє волевиявлення стосовно виділених коштів навіть після факту передачі в розпорядження одержувачу.

Використовуючи активні методи управління об'єктами комунальної власності, важливо забезпечити інвестиційну привабливість останніх. Це дасть змогу підвищити рівень дохідності та ринкову вартість акцій, що належать громаді та сприятиме зростанню надходжень в місцеві бюджети. Підвищенню ефективності використання комунальної власності також має сприяти оптимізація структури інвестиційного портфелю територіальних громад шляхом зменшення його обсягу за рахунок належних громадам збиткових та малорентабельних об'єктів комунальної власності та збільшення – за рахунок придбання акцій високодохідних, що мають стратегічне значення підприємств[4]. Забезпечення беззбиткової діяльності комунальних підприємств та збереження комунального майна можливе шляхом надання фінансової підтримки комунальним підприємствам, спрямованої на виконання наступних завдань:

- 1) здійснення статутної діяльності комунальних підприємств;
- 2) забезпечення раціонального використання і збереження комунального майна, розвиток матеріальної бази підприємств;
- 3) запобігання банкрутства та відновлення платоспроможності комунальних підприємств;
- 4) вирішення окремих питань господарської діяльності комунальних підприємств шляхом поповнення обігових коштів.

Забезпечення достатніх обсягів фінансових ресурсів у системі фінансового забезпечення підприємств житлово-комунального господарства багато в чому залежить від інструментів та важелів впливу на фінансову діяльність підприємства. Зокрема, розрізняють такі їх види: податки, пільги, субсидії, дотації, ціну (тариф). Складність системи фінансового забезпечення полягає в значній різноманітності та кількості елементів, які в неї входять. Не менш важливими елементами є форми фінансового забезпечення підприємств ЖКГ, а саме: традиційні (самофінансування, кредитування, зовнішнє фінансування, бюджетне фінансування), сучасні (лізинг, форфейтинг, проектне фінансування, акціонування, боргове фінансування, концесійне інвестування, змішане фінансування) [2].

Планування видатків місцевих бюджетів на фінансування підприємств комунальної форми власності розпочинається з визначення доходів цих підприємств. Як правило, доходи підприємств комунальної форми власності значно менші, ніж видатки, тому після ретельної перевірки розрахунків підприємств місцеві фінансові органи планують державну дотацію в розмірі, необхідному для збалансування їх доходів і видатків. При цьому окремо планується дотація з урахуванням не тільки функціонального призначення підприємств, а й напряму надання дотації.

Висновки. Отже, становлення комунальної власності в Україні має відбуватися на основі функціонального підходу, тобто критеріїв формування комунальної власності як джерела економічної самодостатності територіальних громад.

На даному етапі розвитку важливо запровадити таку фінансову політику, яка б заохочувала залучення фінансових ресурсів з усіх доступних джерел, гарантувала захист фінансових інтересів усіх учасників процесу, підтримувала процедуру співпраці учасників при визначенні стратегічних, соціально-екологічних і фінансових цілей розвитку підприємств комунального господарства.

Основними напрямками покращення бюджетного фінансування є вдосконалення нормативно-правової бази для цін/тарифів, запровадження нової системи тарифоутворення, вчасності надання бюджетного фінансування для покращення як оперативного, так і стратегічного планування комунальних підприємств.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України редакція від 20.09.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/ed20150920#Text>
2. Нагорна О.В. Система фінансового забезпечення підприємств житлово-комунального господарства. *Електронне наукове видання «Глобальні та національні проблеми економіки»*. URL: <http://global-national.in.ua/archive/9-2016/136.pdf>
3. Гончаренко М.В. Підприємства комунальної форми власності в системі фінансового забезпечення сталого розвитку територій URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2014-4/doc/2/06.pdf>
4. Панасенко І.О. Особливості функціонування та розвитку житлово-комунального господарства в Україні. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2012-2/doc/1/11.pdf>